

نقش راهبرد های آموزشی فعال در یادگیری دانش آموزان

عاطفه حیدری^۱

فائزه حمیدی^۲

^۱ کارشناسی، آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان زنجان

اداره آموزش و پرورش شهرستان انگوران

Gmail: faezeh310578@gmail.com

^۲ کارشناسی، آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان

اداره آموزش و پرورش شهرستان ایجرود،

Gmail: faezeh310578@gmail.com

چکیده:

با نام گرفتن قرن ۲۱ به عنوان قرن اطلاعات و ارتباطات جهان به سرعت در حال حرکت به سمت پیشرفت در عرصه تکنولوژی می باشد. امروزه دیگر روش های سنتی آموزش به تنهایی جوابگو نمی باشند لذا سیستم آموزشی نیز باید خود را با حرکت جهان هماهنگ سازد. بررسی کیفیت تحصیلی دانش آموزان و میزان موفقیت آن ها نشانگر این مهم است که با پیشرفت علم و وجود نو آوری های جدید استفاده از روش های آموزش سنتی و تئوری به شیوه انتقال مستقیم دانش به فرد، دیگر جوابگو برای نیل به اهداف آموزشی نیست. هدف از آموزش رشد دادن تفکر و قدرت حل مسئله در دانش آموز است به طوری که نه تنها در آن مسئله ی معین بلکه در تمام مسائلی که در زندگی و در بطن اجتماع با آن ها روبرو می شود بتواند به شیوه فعال و با استفاده از تفکر و بکارگیری الگو های ارائه شده به پاسخگویی و حل آن بپردازد. لازمه محقق شدن این امر و رسیدن به این سطح از خلاقیت استفاده از روش های تدریس نوین و فعال در آموزش می باشد که تعدادی از این الگو ها در این مقاله معرفی گردیده است. یکی از مشکلاتی که امروزه در کلاس های درس با آن مواجه می شویم انتخاب روش تدریس برای محتوای مورد نظر می باشد. همانطور که می دانیم تعداد زیادی روش های تدریس متفاوت وجود دارد که هر کدام از این روش های تدریس در جایگاه خود مزایا و معایبی دارند و نمی توان گفت روش تدریسی برای همه محتوا ها بهترین روش تدریس است و می تواند مورد استفاده قرار بگیرد. یک معلم موفق باید با تمامی روش های تدریس آشنا باشد و بداند در کجا و برای چه محتوایی باید چه روش تدریسی استفاده کند. برای اینکه معلم بتواند دیدگاه لازم برای کاربرد روش تدریس را کسب کند ابتدا باید رویکرد و راهبرد تدریس خود را مشخص کند. منظور از رویکرد نوع نگاه ما به مقوله یاددهی یادگیری می باشد. برای این که معلم بتواند روش تدریس مناسبی را انتخاب کند باید ابتدا نوع نگاه خود به تدریس را تنظیم کند. هیچ الگوی کامل و جامعی وجود ندارد که برای همه دروس به بهترین شکل جوابگو باشد الگو ها مکمل یکدیگراند پس استفاده به موقع و متعادل از هر یک می تواند بازده و یادگیری افراد را به طور قابل ملاحظه ای افزایش دهد.

واژگان کلیدی: روش تدریس- روش تدریس فعال- آموزش- آموزش تعاملی

مقدمه :

فرآیند یادگیری مستلزم وجود چهار عنصر اصلی می باشد که شامل « دانش آموز »، « معلم »، « محتوای آموزشی » و « وسایل آموزشی » می باشد . نظام آموزش و پرورش هر کشور، مجموعه تدابیر سازمان- یافته ای است که امکانات بالقوه آدمیان را تحقق می بخشد و شرایط مناسبی را در قالب برنامه ها و فرصت های آموزشی در اختیار فراگیران قرار می دهد تا بتوانند با سرمایه های فرهنگی و تجربه های پیشین آشنا شوند (حسینی نسب، ۱۳۷۷). آموزش یک سلسله فعالیت های مرتب، منظم و هدفدار و از پیش طراحی شده برای ایجاد شرایط مطلوب است. فعالیتی که به صورت تعامل و رفتار متقابل بین معلم و فراگیر است (شعبانی، ۱۳۷۹). ..تدریس فعالیت آگاهانه ای است که بر اساس هدف خاص و بر پایه ویژگی های شناختی شاگردان انجام می پذیرد و موجب تغییر آن می شود (شعبانی، ۱۳۸۲). یکی از عناصر اصلی در هر برنامه آموزشی روش تدریس است که به طور کلی به دو دسته تقسیم بندی می شود: روش های تدریس سنتی که در آن معلم صرفا انتقال دهنده دانش و اطلاعات می باشد و دانش آموز فقط پذیرنده اطلاعات و دانش از معلم است و نقش منفعلی دارد. در مقابل آن روش های تدریس فعال روش هایی هستند که فراگیر در آن نقش موثری در ساختن دانش خود دارد و در این راه با معلم در تعامل است. در چند دهه اخیر تحولات عظیمی در فرآیند یاددهی یادگیری به وجود آمده است و روش سنتی که سابقه ای طولانی در نظام آموزشی دارد به ارائه مفاهیم به طور شفاهی از طرف معلم و یادگیری آن ها از طریق گوش کردن و یادداشت برداشتن از طرف شاگرد می پردازد. در این روش، یک نوع یادگیری و رابطه ذهنی بین معلم و شاگرد ایجاد می شود. در روش سخنرانی مطالب به صورت مستقیم و با نظم منطقی ارائه می شود. امروزه سخنرانی تنها به عنوان روش تدریس در مدارس به صورت محض به کار نمی رود، بلکه با سایر روش ها و فنون ترکیب و تلفیق یافته است (صفوی، ۱۳۹۰). همچنین در روش سخنرانی معلم متکلم وحده است و کوشش می کند همه جزئیات را مطرح کند و به آن ها پاسخ دهد به عبارت دیگر، نقش حل مسائل را برای دانش آموزان ایفا می کند و دانش آموزان در این روش زیاد فعال نیستند. به همین دلیل دانش آموزان با تکیه بر حافظه خود، گاهی مطالب را فراموش می کنند، لذا احتمال یاد آوری آن مطالب هنگام امتحان کم است و از طرف دیگر وقتی که دانش آموز در ضمن سخنرانی به علت عدم توجه قسمتی از مطالب سخنرانی را از دست بدهند تقریبا تمام مطالب سخنرانی را از دست خواهند داد و در شرایطی که دانش آموزان دارای بهره هوشی زیر متوسط هستند، نمی توانند مطالب را به مدت زمان طولانی به یاد بسپارند. امروزه نقش معلم از انتقال دهنده دانش و منبع مهم اطلاع رسانی به نقش هدایت کننده و تسهیل کننده یادگیری تعبیر یافته است و با تغییراتی که در فلسفه محتوا و روش های آموزشی اتفاق افتاده است انتقال دانش از طریق کتاب و معلم جای خود را به ساختن دانش از طریق یادگیری معنادار داده است، و این تحول با گذر از دیدگاه رفتار گرایی به دیدگاه شناخت گرایی صورت پذیرفته است (برنز فور، ۲۰۰۴). یادگیری فعال به شیوه آموزشی اشاره دارد که در آن دانش آموزان در قالب گروه های کوچک برای رسیدن به یک هدف مشترک باهم کار می کنند و علاوه بر این مسئول یادگیری خود هستند، در برابر یادگیری دیگران احساس مسئولیت می کنند (بوتلهو و ادانل، ۲۰۰۱) آرگلدو و برانلی (۱۹۹۶) معتقدند به دلیل نیاز جامعه امروز به افراد متفکر و خلاق، ضرورت تغییر روش های تدریس و استفاده از روش های تدریس فعال بیش از پیش احساس می شود. بنابراین معلم باید از روش های نوین و سازمان یافته برای آموزش مفاهیم علمی استفاده کند، نه اینکه فقط فهرستی از مطالب و مفاهیم علمی را به طور پراکنده بگوید. واقعیت امر این است که یادگیری مسئله بسیار پیچیده ای است و یادگیرندگان به تناسب آنچه دریافت می کنند و عوامل موثر بر این دریافت ها پیوسته فهم درونی خود را از نحوه عملکردشان تغییر می دهند آنچه آن ها یاد می گیرند تابعی است از عوامل پیچیده مانند روش های آموزشی، محتوا، آمادگی، وانگیزش و شرایط محیطی و ابزارهای در دسترس و... که نباید آن ها را فراموش کرد (فردانش، شیخی فینی ۱۳۸۱) زندگی در عصر اطلاعات و ارتباطات، پیشرفت روز افزون دانش، به وجود آمدن ابزارهای جدید و پیچیده مستلزم ارتقا سطح فکری و نگرشی افراد می باشد. به صورتی که افراد بتوانند به بهترین وجه در موقعیت های جدید خود را با تغییرات محیطی تطابق داده و از این تغییرات به نفع خود استفاده کنند. رسیدن به این سطح از تفکر و نگرش نیازمند بکارگیری روش های فعال و کاربردی در آموزش از همان سنین ابتدایی فرد می باشد. روش ها و راهبردهای فعال تربیت و تدریس استفاده می کند و مرتبی در فرآیند یاددهی- یادگیری نقش فعال دارد و خود دانش، مهارت ها، نگرش ها و انگیزه های خویش را تعیین می سازد (برنامه درس ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱).

روش شناسی :

روش مطالعه در این مقاله به شیوه مروری می باشد که برای تاکید بر موضوع مورد مطالعه صورت گرفته است امروزه هدف اصلی آموزش رشد دادن تفکر و آموزش راه و روش به جای مطلب مستقیم است فلذا مطالعه و تحقیق برای آموزش هر چه قوی تر به روش های فعال و تعاملی از لزومات جهان امروز می باشد. هدف از این پژوهش بررسی نقش راهبرد های آموزشی فعال در یادگیری دانش آموزان می باشد.

بحث درباره یافته ها

انواع روش های تدریس تعاملی و فعال:

روش تدریس پرسش و پاسخ: یکی از روش هایی است که معلم به وسیله آن شاگرد را به تفکر درباره مفهومی جدید یا بیان مطلبی تشویق می کند. در این روش، شاگرد تلاش می کند با کوشش های ذهنی، از معلوم به مجهول حرکت کند. در روش حاضر، معلم هنگام جلب توجه شاگرد به مطلب یا درس جدید و تدریس آن، مستقیماً به بیان مطلب نمی پردازد؛ بلکه با طرح سوال های منظم، فعالیت ذهنی شاگردان را در مسیر مطالب و مفاهیم جدید قرار داده، آن را هدایت می کند، تا خودشان به کشف مفاهیم جدید توفیق یابند. برای اجرای این روش، معلم ابتدا در مرحله اول به ارزشیابی پیش دانسته های دانش آموزان می پردازد این کار به منظور آگاهی از میزان اطلاعات و دانستنی های دانش آموزان صورت می گیرد. در مرحله دوم که مصاحبه با دیگران نام دارد، دانش آموزان به دو گروه تقسیم می شوند؛ افراد مصاحبه کننده که موضوع را نمی دانند و افراد مصاحبه شونده که به موضوع درس پرداخته اند. از دانش آموزان مصاحبه کننده می خواهیم که به سراغ مصاحبه شونده ها بروند و فنون و روش های یادگیری آنان را در موضوع یادداشت کنند و به ارائه ی تجارب بپردازند. در مرحله سوم گزارش و ارزیابی صورت می گیرد. در این مرحله دانش آموزان مصاحبه کننده، مطالبی را که جمع آوری کرده اند، ارائه می دهند و به کمک معلم، آن را روی تخته ثبت می کنند.

روش تدریس نقشه مفهومی: نقشه مفهومی یکی از روش های مهم سازماندهی مطالب پیچیده است (سیف ۱۳۹۰). هم چنین ذهن یا حافظه می تواند گنجایش و حجم بیش تری از اطلاعات تصویری مانند طرح ها، نقشه ها و... را نسبت به مواد کلامی در خود ذخیره کند، هم چنین در برنامه درس ملی آمده است: مربی متناسب با امکانات و محدودیت های ناشی از ویژگی متربیان، ماهیت دروس، فضا، زمان و... از انواع روش ها و راهبردهای فعال تربیت و تدریس استفاده می کند و مربی در فرایند یاددهی-یادگیری نقش فعال دارد و خود دانش، مهارت ها، نگرش ها و انگیزه های خویش را تعیین می سازد (برنامه درس ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱).

مراحل اجرای الگوی تدریس نقشه مفهومی: ۱. استخراج نکات کلیدی: الف: روخوانی درس به صورت فردی یا گروهی ب: توجه به نکات کلیدی و مفاهیم مهم درس ج: یادداشت برداری از مطالب مهم درس ۲. تشخیص مفاهیم اصلی از فرعی: الف: مشخص کردن نکات اصلی و فرعی تشخیص مفاهیم اصلی از فرعی ب: تصمیم گیری درباره مدل نقشه ج: تعیین تعداد شاخه های اصلی و فرعی - در این مرحله دانش آموزان یکی از طرح های شبکه ای را برای کار در نظر می گیرند. ۳. تکمیل نقشه: الف: رسم نقشه مفهومی و تکمیل نقشه ب: نوشتن مفاهیم اصلی و فرعی داخل نقشه ج: استفاده از رنگ، شکل و... در جدا کردن شاخه های اصلی، در این مرحله دانش آموزان به رسم نقشه می پردازند البته باید به آنها یاد آوری کرد که برای جدا کردن مفاهیم اصلی و فرعی روش های مختلفی وجود دارد: نوشته کادر اصلی به یک رنگ و کادر مطالب فرعی به رنگ دیگر ۴. ارزشیابی: الف: بررسی نقشه های مفهومی دانش آموزان و ارزشیابی ب: بحث و گفت و گو جهت اصلاح نقشه ها ج: ارائه سوال به صورت نقشه مفهومی از درس توسط معلم، در این مرحله از سرگروه های هر درس خواسته می شود مدل خود را روی تابلو کشیده و بعد از اصلاح طرحها در صورت لزوم، بحث و گفت و گو لازم انجام گرفته و نتیجه گیری به عمل آید. در پایان برای اطمینان از حصول یادگیری یک سوال به صورت نقشه مفهومی از درس روی تابلو نوشته و از دانش آموزان خواسته می شود به صورت گروهی پاسخ دهند

روش بحث گروهی: روش بحث گروهی، گفت و گویی سنجیده و منظم درباره ی موضوعی خاص و مورد علاقه ی مشترک شرکت کنندگان در بحث است. در این روش، دانش آموزان با شرکت فعال در فعالیت های کلامی ابعاد مختلف یک مساله را مورد بحث قرار می دهند و در پایان نسبت به آن شناخت عمیق تری به دست می آورند. همچنین درک می کنند که دیگران نیز نظریاتی دارند و باید به نظریات آنان احترام گذاشت. استدلال کردن و گوش دادن به حرفهای دیگران را می آموزند و دارای روحیه ی تحمل آرامی گردند. همچنین از طریق بحث گروهی، روابط گروهی را تمرین می کنند. در این روش، وظیفه ی اصلی معلم تحلیل و ارزش یابی جریان بحث، منطق، سازمان و صحت مطالب گفته شده است. البته او می تواند نقش هدایت کننده ی بحث را داشته باشد و هر جا که بحث به بن بست برسد یا از مسیر اصلی خارج شود، آن را به مسیر اصلی هدایت کند. همچنین باید مراقب باشد که افراد بخصوصی، بحث را به خود اختصاص ندهند.

مراحل تدریس روش بحث گروهی: * انتخاب موضوع مورد بحث. * بیان هدف های آموزشی بحث. * ابراز نظر همه ی اعضا درباره ی موضوع مورد بحث. * انتخاب دو نمونه پاسخ که یکی به پاسخ مساله ی مورد بحث نزدیک تر و دیگری دورتر است با ذکر دلیل مطرح کننده. * هدایت جریان بحث به سوی پاسخ مناسب و نتیجه گیری از بحث. * نظرخواهی از دانش آموزان درباره ی پاسخی که به نظر مناسب است و انجام بحث و گفت و گو در این زمینه. * ارزش یابی فعالیت های دانش آموزان شرکت کننده در بحث.

روش تدریس مبتنی بر بازی: از طریق بازی می توان نیاز های فردی و علائق دانش آموزان را ارضا کرد. اگر در بازی های آموزشی و تربیتی اهداف درس گنجانده شود، یادگیری به بهترین نحو اتفاق خواهد افتاد. بازی رشد فرآیند های یادگیری همچون مشاهده، تجربه آموزشی، حل مسئله و خلاقیت را در کودکان تقویت می کند و در عین حال، به ارتقای مهارت های جسمی، گفتاری و اجتماعی یاری میرساند. برای استفاده از این روش در مرحله اول تدوین اهداف می باشد، که در آن معلم اهداف را مشخص و اولویت بندی می کند. در مرحله دوم که انتخاب یا ساخت طرح بازی است معلم، با مطالعه اهداف بازی مناسب را انتخاب می کند. در مرحله سوم اجرای بازی به صورت انفرادی و گروهی انجام می گیرد و در مرحله آخر فراگیران باید در یک گفت و گوی کلاسی، نتایج به دست آمده از بازی و احساس و علائق خود را بیان کنند.

روش تدریس ساخت گرایی: واقعیت بیشتر در ذهن یادگیرنده یا انسان است و اوست که واقعیت را بر وقف تجارب خود شکل می دهد و یا دست کم به تغییر آن می پردازد. در ساخت گرایی به طرز ساختن یا پدید آوری دانش بر مبنای تجارب شخصی، ساخت های ذهنی و باورها تأیید می گردد. هر چه از سوی معلم مواد آموزشی به صورت عینی یادگیری طراحی شود، دانش آموزان آن ها را در قالب تجارب و دانسته های خود تفسیر خواهند کرد و متناسب با نیازها، زمینه ها و علائق خود به ساختن معنای ویژه خواهند پرداخت. ساختن گرایان بر این باورند که یادگیرنده باید به صورت آگاهانه و به منظور معنا بخشیدن به انواع پدیده های هستی اقدام به ایجاد ساخت های ذهنی بپردازند. در کلاس درس مبتنی بر سازنده گرایی، معلم به دانش آموزان مسائلی واقعی و معنا دار می دهد و آن ها را به تدوین فرضیه، ارائه راه حل های متنوع، کمک گرفتن از سایر هم کلاسی ها و ارائه ی بهترین راه حل ها تشویق می کند. در این روش معلم به عنوان یک تسهیل گر یادگیری شناخته می شود که با فراهم آوردن فضای مناسب کاری دانش آموزان را به یادگیری، انجام تکالیف و حل مساله وادار می سازد. او با تشکیل گروه های کاری کوچک این فرصت را در اختیار دانش آموزان قرار می دهد که با بحث و گفت و گو علمی، برداشت ها و تصاویر ذهنی خود را از مفاهیم درسی، بیان کنند و راه حل های پیشنهادی خود را با دیگران، در میان بگذارند. این یک فرآیند پیش رونده و توسعه طلب است؛ که می تواند، یادگیری را برای شاگردان با هر سطح از توانایی معنی دار و رضایت بخش کند.

روش تدریس اکتشافی: یادگیری اکتشافی فرایندی است که دانش آموز به طور مستقل و با راهنمایی معلم یا بدون آن، اصل یا قانونی را کشف نموده و مساله ای را حل می کند. ویژگی عمده روش اکتشافی، درجه و میزان راهنمایی شدن شاگرد (به وسیله معلم) برای اکتشاف است که این ویژگی به عواملی مانند استعداد دانش، مهارت شاگرد و درجه دشواری خود مساله بستگی دارد. این روش معطوف به موقعیتی از تدریس است که در آن دانش آموزان با راهنمایی محدود معلم روابط پدیده ها را کشف و یا اندیشه ای جدید تولید می کنند (دی چکو و کرافورد، ۱۹۸۸، ۳۵۵). در روش اکتشافی معلم مستقیماً موضوع های درسی را به دانش آموز آموزش نمی دهد بلکه موقعیتی فراهم می سازد که آن ها خود به کشف و تولید دانش بپردازند. به عبارت دیگر، روش اکتشافی رویکردی است که از طریق آن دانش آموزان تشویق می شوند که با محیط خود به تعامل بپردازند، یعنی با تفحص، دستکاری اشیا و چالش و تفکر، روابط پدیده ها را کشف کنند و به فهم موضوع برسند (ارمرود، ۱۹۹۵، ۴۴۳).

برای اجرای روش اکتشافی، معلم، سوالی را برای بررسی کردن به دانش آموزان ارائه می نماید. معلم باید اطمینان حاصل کند که دانش آموزان مساله را فهمیده اند و بدانند که دنبال چه چیزی می گردند و چگونه باید این راه را ادامه دهند و چگونه مسیر درست را انتخاب نمایند. سپس باید فکر کردن را در دانش آموزان با گفتگو و پرسش برانگیزاند و از آن ها بخواهد با ارائه مثال ها و نامثال ها، مساله را دنبال کنند. معلم باید فعالیت هایی طرح ریزی

1. Dececco & Crawford
2. Ormrod

نماید که الگوهای جدید را ایجاد نماید و از مدل های مختلف آموزشی و ابزار کمک آموزشی تدریس بهره برد. در ارزشیابی نیز از مسایلی استفاده نماید که توانایی دانش آموزان را در کشف مقاصد جدید بسنجد و از نتیجه گیری سریع براساس یک یا دو نمونه به عنوان شاهد خودداری کند. کشف یک مطلب در کلاس درس باید روال منطقی داشته باشد و تا حدودی نمایانگر یک مکاشفه واقعی با محیطی منطقی باشد. و دانش آموزان به طور مرتب باید در جریان پیشرفت های خود قرار گیرند.

روش تدریس مبتنی بر حل مسئله: این روش یکی از روش های مشارکتی است که کاربرد زیادی دارد. برای کاربرد حل مسئله فرد باید تمرین های زیادی انجام دهد. در دوره ابتدایی دارند. دانش آموزان باید با مسائلی روبرو شوند که راه حل های آن مشخص نیست. آنان باید به آزمودن بسیاری از راه های مختلف حل مسئله تشویق شوند و متوجه شوند که برای هر مسئله ای فقط یک راه حل وجود ندارد. برای استفاده از این روش مرحله نخست مشخص کردن مسئله است که در این مرحله، تمام ابعاد مسئله تعیین و به فراگیران تفهیم می شود. مرحله بعدی جمع آوری اطلاعات بر اساس ساخت فرضیه است، یک سلسله اطلاعات زمینه ای جمع آوری می گردد و فرضیه بر اساس آن ها حدس زده می شود. در مرحله سوم فرضیه سازی صورت می گیرد که بر اساس نظریات و عقیده ی شخصی افراد، حدس و گمان اولیه ساخته و فرضیه معرفی می گردد. سپس فرضیه های تعیین شده مورد آزمایش قرار می گیرند و در مرحله آخر نتیجه گیری صورت گرفته و نتیجه حاصل تعمیم داده می شود و مورد کاربرد قرار می گیرد.

روش تدریس بارش فکری: مسئله و تلاش برای حل آن بخشی از زندگی هر شخص در تحصیل و خارج آن است. توانایی حل مسئله از دو راه به دست می آید: کوشش و خطا و فراگیری نظام دار. کوشش و خطا همیشه با میزان زیادی از اتلاف زمان و صرف امکانات همراه است. گاه، فرآیند حل مسئله به نتیجه نمی رسد و گاهی هم به بار می نشیند. در برابر رویکرد کوشش و خطا به کسب توانایی حل مسئله، روش یا رویکرد فراگیری نظامدار قرار دارد. «یورش فکری» به معنی بهره گیری از مغز برای یورش بردن به یک مسئله یا پرداختن به یک موضوع است. همچنین، یورش فکری به مثابه روش تلقی شده است که برای ارائه ایده هایی از سوی گروهی از یادگیرندگان در مدت زمانی محدود تعریف می شود (Rawlinson, J.G. 1989, P.36). یورش فکری در تدریس و یادگیری کارکردهای مفیدی نشان می دهد. نخست آنکه، به تسهیل برقراری ارتباط بین راه حل ها و ایده ها می انجامد. در گروه های یورش فکری، مشارکت اعتلا می یابد، انتقاد و ایرادگیری کاهش می یابد، حمایت اجتماعی افزوده می شود و آرامش خاطر بیشتری ایجاد می گردد (Fivesticin & McCowan, 1988). دوم اینکه، در گروه یورش فکری توانایی افراد برای انتقال اطلاعات برای حل مسئله تعیین شده، افزایش و بهبود می یابد. یعنی، دانش آموزان به راحتی می تواند اطلاعات ذخیره شده در حافظه بلند مدت خود را بازیابی کرده و برای حل مسئله به کار گیرد. روش تدریس یورش فکری در عمل به تفکر واگرا و حل مسئله خلاق یاری می کند. (Schack, 1993, Tallent-Runncets). (1993) برای استفاده از این روش در نخستین مرحله، خلاقیت و تولید اندیشه می باشد که در آن فعالیت افراد گروه، با هدایت و راهنمایی مقدماتی مسئول جلسه شروع می شود. با این نوع سازمان دهی، افراد اندیشه ها و نظریات خود را بیان می دارند و منشی ها تمام آن را ثبت می کنند. راهبرد های این مرحله: ۱. بیان و تفهیم موضوع جلسه به وسیله رئیس جلسه ۲. اعلام وظایف اعضا، منشی ها و مشاهده کنندگان به وسیله رئیس جلسه ۳. بیان قوانین جلسه ۴. شروع جلسه و ارائه نظریات به صورت چرخشی و نوبتی ۵. ثبت نظریات و آرای بیان شده در حین اجرای جلسه. مرحله بعدی قضاوت و ارزشیابی می باشد. در این مرحله مجموعه بدست آمده از نظریات پالایش می گردد و نظریات مشابه و نامناسب حذف می شود. سپس مشاهده گران و اعضای اصلی جلسه، این نظریات را مورد بررسی و ارزشیابی قرار می دهند و در نهایت، تعدادی نظریه یا طرح به صورت پیشنهاد و دست آورد اصلی جلسه اعلام می گردد.

روش طرح کارایی تیم: در این روش موضوع درسی در قالب متن ارائه می شود بعد سؤالاتی داده می شود که محتوا را تحت پوشش قرار می دهد. می توان دو نوع سؤال طرح کرد که یکی را در خود طرح یادگیری و دیگری را در پس آزمون به منظور درک فردی مورد استفاده قرار داد. فراگیران باید سؤالات را در حد متعارفی سخت بدانند، زیرا اگر آزمون خیلی سخت باشد ممکن است هیچ کس نتواند پاسخ را پیدا کند و اگر خیلی آسان باشد همه فراگیران جواب را می دانند.

مراحل تدریس در روش طرح کارایی تیم: *متن درسی برای مطالعه فردی فراگیران مشخص و سؤال یا سؤالات در اختیار آنان قرار می گیرد تا پاسخ دهند. *پس از پاسخ گویی فردی به سؤالات در تیم ها بحث صورت می گیرد تا اعضای تیم درباره ی بهترین پاسخ به هر سؤال به توافق برسند. *در جریان بحث اعضای تیم باید تفاوت بین " من با آن مخالفم " و " تو اشتباه می کنی " را به خاطر داشته باشند. *پس از اتمام بحث پاسخ سؤالات ارائه می شود و به پاسخ های فردی از فعالیت اولیه و پاسخ های توافقی تیم توسط فراگیران نمره داده می شود.

الگوی بدیعه پردازی:

مقدمه: این روش به منظور کمک به افراد برای شکستن زمینه های ذهنی قبلی و پیدا کردن راهی مناسب برای اندیشیدن به طرز جدید به موضوع می باشد.

مراحل اجرای الگو: ۱-توصیف شرایط موجود - در این مرحله، معلم از دانش آموزان می خواهد که به توصیف و تشریح شرایط حاضر یا موجود بپردازند. در مرحله ی نخست، دانش آموزان آنچه را از شرایط می فهمند، توصیف می کنند. ۲-قیاس مستقیم-در این نوع قیاس موارد ناآشنا را آشنا می کنیم. دانش آموزان قیاس های مستقیم را مطرح می کنند و آنها بر روی تخته سیاه نوشته می شوند. ۳- قیاس شخصی- در مرحله ی قیاس شخصی، فراگیرندگان بین خود و مفهوم انتخاب شده، هم سویی و هم دلی ایجاد می کنند، خود را در درون قیاس و آن را در قالب خود شرح میدهند و احساسات و تمایلات و انگیزه های خود را بیان می دارند. برای بیان قیاس شخصی، احساس نزدیکی و یکی شدن با مفهوم، بسیار ارزشمند است و در خلاقیت شخصی، اثر زیادی دارد. ۴- قیاس تعارض- در این مرحله معلم از دانش آموزان می خواهد بر اساس توصیف های ارائه شده در قیاس شخصی مفاهیم متضاد ارائه نمایند و سپس از میان این قیاس ها بهترین را انتخاب کنند. ۵- قیاس مجدد مستقیم و شخصی- در این مرحله تعارضات مجدداً از طریق قیاس مستقیم و شخصی ادامه می یابد.

نتیجه گیری:

برای اینکه یادگیری به شکل مؤثری صورت گیرد باید از روند و انواع آن آگاهی کسب کنیم. ۳ گروه یا روش کلی برای یادگیری وجود دارد و بیشتر افراد مشخصاً به یکی از گروهها تعلق دارند. انواع روش های یادگیری عبارتند از:

۱. یادگیری دیداری. افرادی که روش یادگیری شان دیداری است، بیشتر از طریق «دیدن» و «مشاهده کردن» می آموزند. آن ها تمایل دارند که در کلاس در ردیف های جلو بنشینند، منظم و مرتب هستند و هنگام تجسم کردن یا به خاطر سپاری چیزها، چشم هایشان را می بندند. تصاویر، ویدئوها و رنگها به یادگیری آن ها کمک می کند و ترجیح می دهند برای یادگیری، محتوا و مطالب را ببینند.
۲. یادگیری شنیداری. افرادی که سبک یادگیری شنیداری دارند، با «شنیدن» و «گوش کردن» بهتر می آموزند. آن ها معمولاً جایی را در کلاس انتخاب می کنند که بهتر بشنوند، اما نقطه ی دید برای شان چندان اهمیتی ندارد. وقتی خسته می شوند با خودشان حرف می زنند و زمزمه می کنند. با صدای بلند درس می خوانند و این گونه مطالب و اطلاعات را به خاطر می سپارند. آنها بیشتر از آنکه بنویسند، صحبت می کنند و از بحث کردن درباره ی آنچه آموخته اند، لذت می برند.
۳. یادگیری جنبشی و لمسی. افرادی که سبک یادگیری شان حرکتی است، با «لمس اشیا» و «انجام کارهای عملی» مطالب را می آموزند. آن ها دوست دارند فعال باشند، استراحت و وقفه های زمانی زیادی در حین یادگیری به خود می دهند و اغلب در هنگام صحبت کردن از حرکات دست و زبان بدن کمک می گیرند. این افراد از انجام کارهای عملی همچون آشپزی، مهندسی، ساختن چیزی و ... لذت می برند. آنها حتی در هنگام خستگی هم شروع به بازیگوشی می کنند.

هر یادگیرنده ای برای درک کامل مفاهیم و حفظ اطلاعات کسب شده، نیازهای متفاوتی دارد. اگر از فردی با سبک یادگیری دیداری بخواهید چیزی را که می شنود به خاطر بسپارد، احتمالاً موفق نخواهد بود. اگر فردی با سبک یادگیری حرکتی، فیلمی آموزشی برای انجام کاری تماشا کند، احتمالاً در یادگیری موفق نخواهد بود. هیچ یک از افراد مذکور کم هوش تر از دیگران نیستند. آن ها باید با سبک بهینه و مناسب یادگیری خود هماهنگ بشوند. لذا بهترین روش برای یادگیری دانش آموزان در یک کلاس درس روشی است که تلفیقی از انواع جنبه های یادگیری را مورد توجه قرار دهد. در روش تدریس فعال دانش آموزان بیشتر فعالیت دارند و قسمت اعظم کار آموزش و تدریس بعهدہ دانش آموزان می باشد. در واقع یک تعامل دو طرفه بین دانش آموزان و معلم و دانش آموزان با یکدیگر وجود دارد. در این روش پیشنهاد می کنند که از وسعت برنامه کاسته شود و کیفیت برنامه مورد اهمیت باشد زیرا ثابت شده است معارفی که طی تفحصات و پژوهشهای آزادانه مشخص بدست می آید بهتر در ذهن باقی می ماند و به شاگرد فرصت می دهد به کسب روش هایی نائل آید که در تمام دوره زندگی مورد استفاده قرار گیرد و بطور مداوم دامنه کنجکاوی او را توسعه می دهد و دانش آموز یاد می گیرد چگونه عقل خود را شخصاً بکار اندازد و بدین ترتیب آزادانه مفاهیم و تصورات خود را بنا می کند.

منابع

- آقازاده، محرم (۱۳۸۴). راهنمای روش تدریس (بر پایه پژوهش های مغز محور، ساخت گرای یادگیری از طریق همیاری، فراشناخت و...). تهران: آبیژ بهرنگی، محمد رضا (۱۳۸۴). الگوهای تدریس ۲۰۱۵. تهران: کمال تربیت
- خلیلی نژاد، سیده ادنا، شاهوارانی، احمد، و مردان بیگی، محمد رضا (۱۳۹۵). بررسی تاثیر تدریس به روش های بارش مغزی و همیاری بر یادگیری دانش آموزان در درس ریاضی، همایش پژوهش در علوم و تکنولوژی، دوره سوم، ۱۹ تیر ماه ۱۳۹۵
- خوش سیما، میثم، و هادیان، مجتبی (۱۳۹۴). روش تدریس فعال لازمه آموزش در مقطع ابتدایی، همایش ملی آموزش ابتدایی در تاج، رفریبرز (۱۳۹۲). مقایسه تاثیر دو روش آموزش به شیوه بازی و سنتی بر انگیزه و پیشرفت تحصیلی ریاضی دانش آموزان، مجله روانشناسی مدرسه، دوره دوم، شماره ۴، صص ۸۰-۶۲
- سیف، علی اکبر (۱۳۸۴). روانشناسی یادگیری. تهران: پیام نور
- شریعتمداری، علی (۱۳۶۳). روانشناسی تربیتی. اصفهان: مشعل
- شعبانی، حسن (۱۳۷۱). مهارتهای آموزش و پرورش. تهران: سمت
- فضلی خانی، منوچهر (۱۳۴۸۲). راهنمای علمی روش های مشارکتی و فعال در فرایند تدریس. تهران: آزمون نوین
- یوسفی، ن. اویسی، ح (۱۳۸۶). الگوهای نوین یاددهی و یادگیری، چاپ اول: انتشارات دانش